

НАРОДНЫ НОВИНКЫ

КУЛЬТУРНО–СПОЛОЧЕНЬСКИЙ ТЫЖДЕННИК РУСИНІВ СР

р. XVI

ч. 50-52

13. децембра 2006
ціна 6,- Ск

В Божій благодати, здравю і щастю прожити святки Рождества Ісуса Христа і вшытко найліпше в новім році 2007 желать своїм читателям, передплатителям, дописователям і добродителям колектів редакції Русина і Народных новинок.

БУДУЧИМ ВИСОКОШКОЛАКАМ:

Русинський язык можете штудувати в комбінації з 12 предметами

По успішнім процесі акредитації штудійного програму Русинський язык і література, гестором котрого є Інститут регіональних і народностных штудій Пряшівської університету, 28. юна 2005 Міністерство школьства СР признало Пряшівській університеті право уділівати академічний титул „бакаларь“ абсолвентам денной і екстерной форми штудія 3-річного бакаларьского штудійного програму в рамках штудійного одбору 1.1.1. Учительство академічных предметів. Вдяка тому, од школьского року 2006/2007 на Пряшівській університеті мож штудувати штудійный програм Русинський язык і література в 12 акредітованих комбінаціях на 5 факултах:

на Філософічний факултї з: РУСЬКИМ ЯЗЫКОМ І ЛІТЕРАТУРОВ, ІСТОРІЄВ, НІМЕЦЬКИМ ЯЗЫКОМ І ЛІТЕРАТУРОВ, на Факултї гуманітних і природних наук з: АНГЛІЦЬКИМ ЯЗЫКОМ І ЛІТЕРАТУРОВ, БІОЛОГІЄВ, ГЕОГРАФІЄВ, СЛОВЕНЬСКИМ ЯЗЫКОМ І ЛІТЕРАТУРОВ, ВИТВАРНОВ ВЫХОВОВ, МУЗИЧНОВ ВЫХОВОВ, на Факултї шпорту з: ТІЛЕСНОВ ВЫХОВОВ, на Грекокатолікій теологічний факултї з: НАБОЖЕНЬСКОВ ВЫХОВОВ, на Православній богословський факултї з: НАБОЖЕНЬСКОВ ВЫХОВОВ.

Тоту інформацію даєме до уваги главно будучім високошколакам в Словенській республіці, які в януарі 2007 року будуть вирішувати о тім, ДЕ далє на високу школу і ШТО штудувати. Вірїме, же акредітовані комбінації заїнтересують абсолвентів середніх школ і главно тых, котры походять з регіонів з компактно жыючим русинським жытельством і мають інтерес о свій материнський русинський язык, русинську літературу, історію і культуру. Але, самособов, штудійный програм Русинський язык і література є отвореный про каждого, кого русиністика інтересує і хто перспективно уважує ся нєв занимати на професіоналній уровни. Вірїме, же міджі будучіма високошколаками ся найдуть і такы.

ПєДр. Анна ПЛІШКОВА,
Інститут регіональних і народностных штудій ПУ

ШТІПЕНДІЯ ШТЕФАНА ЧЕПЫ У СФЕРІ РУСИНЬСКИХ ШТУДІЙ

Штїпендія Штефана Чепы была заложена у 2001 році при Центрі європських, руських і євроазійських штудій (CERES) Торонтської університету. Цілєм штїпендії є стажованя при Торонтській університеті ашпірантів, учених і культурных активістів із європской отчїзны, котры роблять над розлічними аспектами карпаторусинських штудій. Штїпендія ся дає каждый рік на час, справила, од двох місяців (мінімум) до чотырех місяців почас академічного року (септембер – юн). Особам, котры дістануть Штїпендію Штефана Чепы, будуть мати заплачене за дорогу літадлом до Канады і назад, дістануть повинне здравотне поїшція провінції Онтаріо і к тому грошы в сумі 1600 канадських доларів на місяць. Із тых фінальцій штїпендіста мусить собі заплатити за биваня, котре буде про нєго (ню) приготвлене.

Штїпендісты Штїпендії Ш. Чепы будуть мати приступ к бібліотечным фондам Торонтської університету і к публічным програмам Центра європських, руських і євроазійських штудій.

Особы, котры мають інтерес о штїпендію, мусять подати жадость з коротков (не веце як дві сторінкы) характеристіков, у котрій представлять ціль і план своїх штудій. К тому ся жадать припоїти, або послати в самостатній копертці, єдно рекомендачне писмо. Вшытка корешпонденція мусить ся загнати на адресу:

Dr. Robert Austin
Steven Chepa Fellowship
University of Toronto
CERES—Munk Centre
1 Devonshire Place
Toronto, Ontario M5S 3G3
CANADA

Святкы спокою і любви приходять

З Божов помощов ся зясь доживаєме радостных свят Рождества Божого Спасителя – Ісуса Христа і Нового року. В тоты дні видиме, же люде ся за вшыткым можным понагляють і приправують ся на святкы. Многы хотять купити дарункы і з нима несподівати своїх близких, жебы тот довго обчекованый Святой вечур і святкы спокою і любви были штонайкрашшы.

Но праві то, што в сполчності хыбить, то є любов. Люде ся часто запозерають до себе, до своїх каждоденных проблемів, мыслєв суть і в будучности, думают, што їх чекають. Іншы ся зясь женуть за штонайвекшыма зісками, жебы так до будучности забезпечили просперіту своєї фірмы і своєї родины, але многораз жывот інших не берут до увагы.

Кідь нам піде лем о такы приправы на Рождество, потім тоты дні будуть може і красны, але мало нас збогачать і мало вплинуть на нашу сполчність.

Народжїня Божого Спасителя Ісуса Христа є ославов бесконечной Божой любви. Веде небесный Отець так нас любить, же посылає на світ свого єдинородного Сына, абы каждый, хто в нєго увірив, не загинув, але мав жывот вічний. То є основна правда і реална духовна сила святков Рождества Ісуса Христа. Зато, кідь хочеме приближуючий ся святочный час прожити повноцінно, то треба мати тоту правду все на мыслі. Спробуйме ся задумати над великостєв Божой любви і приїдеме на то, же не сьме самы, же маме надїй на Божу поміч у нашім здолаваню вшыткого того, што нам жывот приносить. Заставме ся в бігу каждоденного жывота і довольме, абы наше сердце почувало невысловиму Божу любовь, а так приїдеме на то, же на ню мусиме одповідати своєє любовь к Богу і к ближнєму. Наїсто найдеме способ як проявити свій інтерес о своїх близких, але ай о тых, котры суть в нужді, часто суть опущены в безнадї. Як то зробиме, наш жывот дістане векший змысел, стане ся радостнішым. Кідь будеме мати любовь у своїм сердці, докажеме легко одпустити і забыти на вшытко то, чім нам ублизжили. Наше змірене сердце так істо ослвить тых, котрым мы ублизжили, і буде ай нам одпущено.

Свято Рождества Божого Спасителя є святом великой радости тых, котры люблять Бога і ближнєго свого. Черпаючи з нєго силу і поучїня, мож вирішыти недорозумїня, але лем в тім припадї, кідь в нашім сердці буде доміновати Божа любовь.

Просьме новонародженого Ісуса Христа, жебы сьме все чули притомность невысловимой Божой любви, котра нас зьєдинять і открыває тайну вічного жывота.

Прот. Проф. ПєДр. Мілан ГЕРКА, к. н.

За офіціалне узнання народности Русин

На свойї рядній громаді 14. септембра 2006 Закарпатська областна рада схвалила „Звернення“ к президентови, предсєдови Верховной рады і предсєдови влады, обсягом якого є потреба узнання народности Русин на Україні.

У БРАТІВ-РУСИНІВ

– Наше „Звернення“ – то не політичне діло, але културне, – повів предсєда Народной рады Русинів Закарпатя, посланець областной рады за фракцію Наша Україна – Евген Жупан. – Мы хочеме зробити програм в телевизії, а к тому треба, абы був кодифікованый язык і жебы нас узнали як народностну меншину. Тыж хочеме, жебы на університеті была зряджена катедра русиньского языка і літературы.

Русины в Україні чекають на узнання своєї народности скоро 16 років. Штирі роки їх жадость підтримує Областна влада Закарпатя. „У вшыткых цивілізованих країнах была узнана русиньска народность (Чесько, Словенско, Польско, Румуньско, Сербско, Хорватьско, Німецько, Ракусько і ін.), в їх отчїзні (на Закарпатю) Русинів не узнають“ – натякнув Евген Жупан.

Подля штатістики із списованя людей, на Закарпатю жыє коло 10 000 Русинів. -уа-

БОЖЕ ДІТЯ НЕСЕ ЛЮБОВ КАЖДОМУ

„Од Віфлєемского пару дістав світ Хріста до дару.“
(Й. Кудзей: Колядка)

Хрістос раждаєт ся!

Любы читателі Народных новинок, дороги Хрістовы вірници, дороги брата і сестры доброй волі. Теперь, в тых рождественных днях, з каждой стороны чуєме торжественне поздравканя „Хрістос раждаєт ся!“ а мы спонтанно одповідаєме: „Славите єго!“ Но може собі ани не усвідомлюєме теологічну глукбу того поздравканя. Кідь бы ся нас дахто опросив: „А што значать тоты слова?“ Одповіли бы сьме: „Но предці то, же ся народив Хрістос!“ „Коли?“

„Но предці давно, перед выше два тисяч роками.“

Тота одповідь не є цалком правдива, бо слово „раждаєт ся“ не значить, же ся народив, але же ся родить! Днесь, теперь, перед нашыма очами. Поздравканя говорить ясно: „раждаєт ся“ – родить ся.

Чом є то так, пояснює нам наприклад і наш церковный обряд. В тропарі предпразденства – Готови ся, Віфлєєме, співаме: **Приготовляй ся Бїфлєєме, отвори ся вшыткым Едеме, опарадь ся Евфрате, бо в яскыні розвивать ся з Дївы стром жывота. Ёй утроба ся ставает духовным раєм, в котрім є божественный сад. Кідь із нєго будеме їсти, будеме живы а не умремє, як (умер) Адам. Хрістос ся родить, шобы обновив колись розрушений (Божий) образ в чоловікови.**

Стром жывота, котрый людству пропав через грїх Адама і Евы, бив обновлений на Рождество. Но там, у Віфлєемській яскыні ся тот стром жывота зачав в утробі Пречістой Дївы лем розвивати! Стром выдав свій плод аж тогды, кідь Ісус Хрістос дав людству на „їджїня“ своє тіло і кров. Тото ся стало на Великий четверь, кідь Спаситель установив Найсвятїшу Евхаристію. Стром зачне наповно повнити своє посланя аж тогды, кідь зачне родити. Так і Хрістос. В яслях – на Рождество є іщі лем як квіток, по 33 роках – на Пасху, як зрілий стром, котрый зачав родити плоды. Рождественны свята суть святами хрістіаньской родины, в котрій взаємна любовь бы ся мала розвивати як стром жывота і приношати плоды. Хрістос роздавать свої спасителны дары каждому чоловікови, котрый ся народив до того світа. Не каждый приїмать вшыткы єго дары. Дахто їх лем „трансформує“ до ідеї покоя, родинной погоды, офіры, милосердя, одпущаня... Хрістос нам але самоперше понукать дар спасїня. Реалізувати тот дар є посланєм цілої родины. Так як „од Віфлєемского пару дістав світ Хріста до дару,“ так і родина є місцєм де найдорогоціннішым і найголовнішым даром єден другому є подарованя Хріста. Ёго бы сьме мали самоперше роздавати своїм близким, а то через хрістіаньску выхову, релігійне познаваня, правдиву любовь.

Вшыткым вам жычіме спасительну любовь нашого Господа Ісуса Христа, єго благодать і благословїня.

С нами Бог, разумийте языци і покарийтеся, яко с нами Бог.
о. Горазд А. ТІМКОВІЧ, ЧСБВ, о. Франтішек КРАЙНЯК

• 23. 11. 2006 у Бардієві проšlo хрещіння русинської книжки *Приповідки на добру ніч Марії і Еріки Костових із Курова*. Погляд на учасників акції у бардієвській книжніці: (зліва) авторка проєкту і перекладалька ПеДр. Кветослава Копорова, письменка і редакторка ПеДр. Марія Мальцовська, конферансерка Мгр. Жанета Ляшівкова, акордеоніста Йозеф Пірог, інтерпретаторка русинських народних співанок Марія Машошкова, Еріка і Марія Костови зо своєю родичми і публіка.

Председа Світового конгресу Русинів – у Вашингтоні

Вашінгтон, США. В часі триденного перебування у Вашингтоні (од 15. до 17. новембра 2006), котре мало за ціль їднання з дипломатичними представителями американського головного міста, председа Світового конгресу Русинів Павел Роберт Маґочій ведно з делегацій американських Русинів навіщивив **амбасады Румуньська, України, Сербії і Ватікану**. Окрем проф. Маґочія делегацію творили представителі **Карпаторусинського общества в Америці – президент вашінгтонської філіалки сполку Др. Віктор Габурчак, віцепрезидент філіалки проф. Елейн Русинко, Др. Мікулаш Поповіч і президент філіалки сполку в Новій Англії Орестес Мігалі**.

Влада Румуньська мат інтерес партіциповати на приправах СКР

Цілем навіщивя председа Світового конгресу Русинів Павла Роберта Маґочія і делегації американських Русинів на Румуньській амабасаді было упресніня планів організації 9. Світового конгресу Русинів, котрий бы мав быти 21. – 24. юна 2007 року в місті Сіґет (Sighetul Marmatei). На минулорічний вопрос проф. Маґочія, котрий ся дотыкав нового мосту через ріку Тісу працівники амабасады ознамили, же офіціалне отворіня мосту є наплановане на кінцець рока 2006. Новий міст споїть нелем Україну і Румуньско, але тыж Карпаторусинів, котры жыють по обидвох берегах Тиси і котры дотеперь были одділены міжнароднов границев. Предметом дискусії был тыж вопрос заграничных гостів на русиньскім конгресі. Румуньська амабасада высловила заінтересованость влады своєї країны на успішнім ході форуму і приобіцяло поміч в підпорі офіціалных позвань про гостів, котры будуть репрезентувати як розлічны державы, так і Европске сполоченство на конгресі.

Влада України узнавать Русинів лем як „сунетнос українського народу“

Уж по другыраз того року навіщивла делегація американських Русинів амабасаду України в США. При своій другій навіщіві їх прияв заступця председа місії, старший порадиця амабасады Др. Віктор Нікітук. Професор Маґочій ту передав офіціалне писмо адресоване на мено амабасадора Олега Шамшура, в котрім высловив просьбу пояснити явны протиріччя у політиці України односно Русинів. Напр. в писмі Міністерства юстиції той державы з дня 7. юла 2006 посланім як одповідь на вопрос узнання Русинів як самостатної народности ся вказовало, же „*подля норм міжнародного права а тыж законодавства України, каждая особа мать право на народностну самоідентіфікацію*“, наведе, „*Україна не має ниякого нормативно-правного акту, котрый бы был суписом народностей, якы Україна узнає*“. Тото тверджіня протирічить дакотрым засадам політики України, зображеним в „Плані заходів щодо розв'язання проблеми українців-русинів“, який был задекларований у 1996 році; як і реферовано представителів той державы перед Радов Европы у 1999 році, де Русинів означують як „*субетнос українського народу*“. Ани в опублікованім списку конкретных народностей України в посліднім списованю людей у 2001 році про Русинів ся не нашло місця. **Американців русинського походжіня інтересовав вопрос, ці „План заходів щодо розв'язання проблеми українців-русинів“ іщі все мать платність на днешній Україні**. Одповідь на тот вопрос буде визначным фактором в будучих дискусіях Світового конгресу Русинів, представителів Европского сполоченства і влады США.

Русины в Сербії – єдна з п'ятх народностей країны

На Сербській амабасаді делегація русиньських Американців мала довгу і хосенну дебат у послом Іваном Вуячичом. Проф. Маґочій высловив успокоїня з підпори, котру тота держава приділять вшыткым аспектам жытота Русинів у Войводині, де они мають статус єдної з п'ятх офіціалных народностей той країны. Знепокоїня делегатів але викликав вопрос, ці сучасне законодавство Сербії іщі все вывадує од народностной групи мати так-звану „**материнську землю**“ (по сербськы: *матична земля*, то значить незалежну державу за границями Сербії) на то, жебы ся дана народность акцентувала. Офіціалный вопрос у звязи з даным проблемом поставив професор Маґочій амабасадорови Сербії (позерай копію писма). Якбы Русинам была „потрібна“ „матерська земля“, то нів подля логічных фактів бы мало быти Мадярсько або Словенсько (бо предкове переважної векшыны войводиньскы Русинів походять із сел, котры ся находять в тих державах), а не Україна. Зато омного важнішого фактом є тот, же войводиньскы Русины мають свою історичну отчіну. Нів є **Карпатська Русь** (знама між Русинами Сербії і Хорватська як „Горніца“), якы ведно з Фландріїв, Каталоніїв і Країнов Басків є єднов з узнаних історичных земель бездержавных народів Европы. Історічна Карпатська Русь, котра ся розпростерала в дакійлох днешніх незалежных державах, є історичнов отчізнов вшыткых карпатських Русинів.

Одношіня Ватікану к Русинам припоминають політику бышого Советського Союзу

У Ватіканській амабасаді делегацію американських Русинів і председа Світового конгресу Русинів прияв апостольський нунцій, архієпископ Петро Самбі. У бісіді апостольський нунцій был поінформований о Русинах (знамых у ватіканських кругах під назвов Рутены), як о окремім народі в централній Европі. Дискусія ся в основнім концентровала на політику реалізовану Пряшівсков грекокатоліцькых єпархієв односно Русинів – грекокатоліків на Словенську, і Мукачевсков грекокатоліцькых єпархієв на Україні. Каждая з tych інституцій офіціално преферує хоснованя штатного языка, то значить словенського, і в другім припаді українського, на шкоду церковнослов'янського і русинського языка. Внаслідку того, крокы пряшівського і мукачевського єпископа поднесь роблять політику Ватікану барз подобнов на політику бышого Советського союзу. Інакшыма словами, Ватікан може узнать Русинів (Рутенів) за етнічну групу, але в нияким припаді не за самостатну народность із своїм власным списовным языком.

Важне знепокоїня викликує політика словакізації з боку представителів Пряшівської грекокатоліцької єпархії і поступне заводжованя українського языка як літурґічного в Мукачевській єпархії. Делеґація выявила своє зачудованя над фактом, же до Мукачевської єпархії – інституції выходного обряду был приділений за апостольского адміністратора римокатолик (іде о єпископа Мілана Шашіка). Таким способом тота єпархія, яка ся находить в Закарпатській області України, територія котрой є домовинов многих вірників, материнським языком котрых є язык русиньський, мать днесь за єпископа етнічного Словака, котрий тым языком не комунікує. Тот момент бы не был натілько проблематичным, кібы єпархія решлектовала нелем духовны, але і культурны потреби своїх русиньських вірників. Делегати были спокійны, же вчули погляд папского нунція на потребу выбераня кандидатів на пост єпископа на основі ключового критерія – акцептованя культурної шпеліфікы і способности комунікувати языком векшыны жытельства території юрисдикції, яку має рядити. Наконець, нунцій был згодный дати інформацію до ватіканської преси і радія, жебы в будучности ся не хосновав термін „росіяни“ в одношіню ку Русинам.

Далшы стрічі у Вашингтоні, подля інформації професора Маґочія, председа СКР будуть з представителями Хорватської амабасады, Штатного уряду США і з членами американського Конгресу, котрий ся интересує о Україну.

(Інформації подає пресс-центр Ужгородського Общества ім. Александра Духновича.)

В Бардієві ся хрестила друга русиньська книжка приповідок

Завершінем цілорічної роботи двох сестер на возику – **Марії і Еріки КОСТОВИХ** з Курова было выдана їх першой по русиньськы писаной книжкы *Приповідки на добру ніч*. О тяжко постигнутых сестрах сьме в наших новинках писали якраз перед роком і тогды, одходжаючі нескоро вечур з Курова – забытого села недалеко польських границь, редакторка tych рядків сама собі обіцяла, же родині Костовых мусит даякым способом поміч. Так ся зродив проєкт на выдана книжкы, котрий в собі загорнув два цілі – поміч матеріално, але поміч і людськы родині з таким тяжкым осудом а в шыршій контексті поміч і вшыткым жытелям Курова, а може нелем Курова, але і жытелям стовок русиньських сел, міст і містечок выйти з духовной біди. Перша часть проєкту была наповнена верховато – книжка вышла і упозорнила на факт, же в Курові жыють дві необычайны молоды дівчата, котры наперек своему гендікепу мають што нам здоровым понукнути і є лем на нас, ці приймемо їх взаціний дар, або зістанемо ку нєму легковижныма.

Але приближме атмосферу самотного хрещіння книжкы, котре было 23. новембра 2006 в дообідніх годинах. Дівчата мали желаня, жебы ся книжка хрестила в Бардієві, бо дістати ся бодай час од часу з Курова ходем до недалекого Бардієва є про них святою, яке не є так часто. Так ся містом похрещіння книжкы приповідок стала **Окресна книжниця Давіда Гуттесела в Бардієві**, котра нас вдячно прияла під свою стріху. Може то было і добрі, бо зышла ся ту нелем дітвора русиньських родічів, але і люде других народностей, котры могли

збачіти, же Русины ся годни запрэзентувати і дачим інакшым, як фолклором. Но не хыбовав ани тот – у подано зівды русиньского фолклорного неба пані **Марькы Мачошковой**. Пані Мачошкова знала о сестрах з Курова, і наперек другим повинностям дала предность праві їм і як сама повіла, чула ся добрі, же їх могла порадовати своєв співанков.

На хрещіння прияли позваня і спонзор акції **Мгр. Патрік Томіч**, котрый прислів на выдана книжкы і приобіцяв надале родині Костовых помагати. З Обчаньского здружіня **Русин і Народны новинки з Пряшова**, в рамках котрого был приділений грант на выдана книжкы, позваня прияла письменка і редакторка пані **Марія Мальцовська**, як і організаторка проєкту – авторка tych рядків. В ініціативі ся не дали заганыбити ани родаци з Курова – пані старостка **Марія Шпіркова**, котра приспіла на хрестины, пані **Жанета Лішівкова** – тота акцію выдарено одмодерувала, в публіці сиділи окрем других школ і діти з курівської матерської школы і з основної школы, бо хто, як не они в першій ряді мали бы свої родачкы підпорити.

По похрещіню книжкы цукерниками ся міджі гостями на „хрестинах“ розспрудила неформална бісідка. Самособов, вшытко ся крутило коло книжкы, але главно коло ей авторок, котры ся чули міморядно добрі, бо были міджі людьми, котры о них мають інтерес і котры оцінюють їх талант – то перевышыло будь-яке фінанчне оцініня за выдана книжкы. А тот факт привів на далшу думку. Чом тым дівчатам не дати можность реалізувати ся і

в соціалных контактах. Тадь предці они своїм інтелігентным потенціалом суть здатныма партнерками до дискусії нелем дітєм ці молодіжці, але своїма поглядами на світ перевышують часто і дорослых. Од далшого рока можуть дівчата попробувати абсолвовати свою властну „шнур бісід“ по матерьскых, основных, але і по середніх школах. Тема може быти шырока – нелем о выданій книжці про діточкы передшкольського і молодшого школьського віку, але може і о далшій приправлєваній – про молодіж – книжці, може і о пріорітах молодой генерації, о змыслі їх жытота, о ціні здоровья, о потреби ємпатії, але і потреби десь ся зарядити, десь належати і знати хто сьме. Якраз простый і кожній віковій категорії приступный штіл приповідок може наверне молоду генерацію к бісіді своїх родічів і старых родічів, поможе навести переторгнуте генерачне путо і в односінах. Може помогуть тоты дві необычайно інтелігентны молоды дамы зорьєнтовати ся нашій молодій генерації у властных пріорітах і не быти духовныма каліками. Вірьме, же помогуть русиньскій молодіжці сохранити сі в мультикультурнім европским контексті своє „я“, быти гордыма Русинами, а не затопити ся в анґлоязычнім морю уніформіты. Тримайме їм ведно пальці, але і зробме вшытко про то, жебы наша молодіж мала вышшы цілі, як лем робити в Анґліцкы туню робочу силу і быти рабом властной псевдоамбіціозности. Ём пересвідчена, же сучасна молода генерація мать наведе.

Кветослава КОПОРОВА,
фоткы авторкы

Стріча з необычайныма приповідками

Почас свого жытота єм поперецітовала много книжок. Як єм была маленька і ходила-м до школы, рада єм читала книжкы, главно, кідь єм пообіді коровы. Не раз ся ай коровы страпили зато, же єм ся зачитала до книжкы і не могла-м ся была од нєй одорвати. Любила єм читати приповідкы Андерсена, в перекладі до словенського ці українського языка, словеньскы приповідкы Добшиньского, закарпатьскы ці ай арабскы приповідкы. Найеце ся мі любилы руськы народны приповідкы, де є много доброты і фантазії. Пізніше єм поперецітовала сім томів приповідок, якы записав од Русинів выходного Словенська знамый фолклоріста і етнограф Михайло Гиряк. Дало мі то много, главно што до познання психології Русинів, враховано і мене самої. Славынскы приповідкы, там ся кінчіть вшытко добрі, зато ся все читали і будуть ся читати.

Мій жытот ся все крутив коло книжок. В них єм находила змысел, глядала єм одповіді ва вопросы, якы ня трапили. Часто єм роздумовала, як зміню світ. А як єм выросла, выходила школу, усвідомила єм сі, же могу поміч міняти світ, робити го ліпшым. На міняня світа треба мати „ліштрუმент“. А я мала єден такий. То было перо. Тым, же буду писати книжкы, буду ся міняти і я, а оже дахто сі прочітать мої слова і задумать ся над нима. І так ся родили мої книжкы: *Юлчина тайна, Поточина, Манна і оскомина, Приповідкова лучка, Під русиньскым небом, Русиньскы арабескы*. Теперь докінчу книжку *Зелена фатаморґана*...

Знаю, што суть творчі мукы, як ся родить книжка, як ся родить слово, рядок, мысль. Має много сполочого з авторками книжкы *Приповідки на добру ніч*. Суть то, подля мене, три авторкы: **Марія Костова**, як ориґінална творителька приповідок, **Еріка Костова** як ілустраторка, **счасты авторка і Квета Копорова** – перекладателька до русиньского языка. Вшыткы три творять сімбіозу єдного выслідного ефекту, котров є книжка *Приповідки на добру ніч*. Найважніший є самособов текст, який є написаный власным сердієм, важныма суть ілустрації, намалєваны легкостєв сніговою влочкы, а переклад до материньского русиньского, то є великий почін і обогація русиньської літературы на Словенську новыма темами, новым словником.

Маріка, Еріка і Квета – ґратулюю і тішу ся ведно з вами, бо книжка має што понукнути читателям вшыткых вікових категорій. *Небесны приповідкы, главно Дарунок од ангела* нам припоминають *Достоевського рукопис у єго повіданю Ялічка*. І ту і там ся їднать о худобных людєй, якы пережывають свій світ на Святый вечур, на Ріство, кідь не мають што до рота положить, а так ся їм хоче ходем в тот день ся дотулити доброті! Кідь у *Достоевського* замерзать хлопчік, у *Костовой ангелик*. Але який є в тім розділ? Автор і авторка обертаять увагу на соціалны розділы між людьми, але і на добро, яке бы мало міджи людьми перемочі, ці вже в подобі чародійного кряку з ружами або сна, в якім мож зашити найщастнішы хвількы свого жытота.

Всягды панує у творах авторкы краса, доброта, ласкавость, а што найважніше, оптимізм. *Яка то противага днешнєму світову!* Авторкы суть собі свідомы того, зато підкреслюють тоты цінности. Кождый тужить по щастю: і сонечный король, співаючі квіточкы, і залюблена Зузка, і непотрібна хмарка. З легкостєв наповнює повныма жменями змыслом жытота своїх героїв. Она ся прямо з нима стоїть, а кібы могла, так є на їх місті. Бываєть то так, кідь автор так дуже любить своїх героїв. А **Маріка має ласкы море**.

Сімпатичны, динамічны і знають, што хотять. То суть герої з *природы* і *звірячою царства*. Є ту весела бобрунка Амарілло, боязливый Леонко, якы глядають властну путь своїм жытотом. А ці не найеце ся мі любило, як медвідь дотримав свою обіцянку, застав ся слабшого

заячіка, роспещена Вленка одышла з довгым носом і не дістала свій колушок. Окрему увагу сі залужить мерзенный коцур, якому ся ніч не ложити на валалі, а рад бы попробовав містєцького жытота. Но, не знати, што бы го там чекало...

Каждый, хто почитать книжкы, сочувствєє бідному Симкови. І на нєю ся усміхло щастя, кідь собі нашов родину в лісі. Любили го вшыткы звірята, бо він ся к ним красно односив, захранив од смерти синічку Пінку, заратовав лишку, і наконець нашов своє щастє в сполучнім жытоті з **Марьков**. Добротов выжаркують описы, кідь приходять звірятка на свадьбу молодіят, а каждый несе дарунок: оріхы, малины, мед, квітки. Што іщі вєще было треба ку щастю? З зумором і леонько написана приповідка *Зачарована студня*. То уж говориме о приповідках о звірятках і людєх.

Небесны приповідкы, приповідкы з *природы*, о *звірятах і людєх* – 17 приповідок, з котрых каждая з них їмть за серцеде читателя – малого, ці великого. Ай кідь суть то приповідкы, авторка выходила з реального жытота. Видно, же познать жытот на валалі, бо єй герої суть наповнені природнов аєров, знають любити, але і злостити ся. З другою боку не є в них ненависти, затерпкнутости, менторства. Авторка не поучує, але через скуткы вказує певны властности людєй. Тадь за квітками, пташками, звірятками суть схованы людє, із своїма плусами і мінусами. Тота персоніфікація творы **Марікы Костовой** заділює до байкоподобных прозовых форм. А іщі єдну якість мають. Суть так красно екзіперівскы! Авторка прагне по обычайнім людським щастю, як і єй герої, як і вшыткы мы.

Найекекым посланєм писателя, што має Божу іскру, є писати ту, днес і вхабити за собов слід. Вірьме, же **Маріка і Еріка Костова**, родачкы з русиньского села Курова, Бардієвского окресу, якы знають по русиньськы, а пробують і писати в материньскім языку, іщі доведо будуть світити на писательскім небі і порадуєть читателів новыма творами. Вітайте в русиньскій літературі! А мы вшыткы, ся поучме з tych дівочок, якы своїма необычайныма приповідками суть прикладом про tych, якы не можуть найти змысел свого жытота. Оплатити ся жыти і творити. І зато, жебы з ангеликом на добру ніч поговорити, помолити ся і дочекати ся Рождєства Хрістового.

Хочу поблагодарити к ділу моїй колеґній з редакції **Кветі Копоровій**, яка ся взяла за переклад до русиньского языка, збогатила умельцький штіл новыма забытыма словами. І кідь гев-там ся найдуть даякы блышыкы односно словакізмів, робила над текстом старачно і докладно, о чім ся може читатель пересвідчити. А книжка могла выйти вдяка видавательству **Русин і Народны новинки**, де єй технічно і графічно управив А. Зозуляк. Фінанчно підпорили проєкт **МК СР і Патрік Томіч**. Языково ся на повіданях поділяла **Анна Плішкова**, яка має великы скусности в редагованю русиньських книжок. Споминаный проєкт патрить к високоуманному ділу того русиньского здружіня. Найто буде мати своє продовжіня.

– Мамко, мамочко, пошві мі приповідку на добру ніч? – озвала ся мала Анька спід перини і пожмурькала великыма синіма очима. Мама на ню зачудовано попозерала і пак повіла: „А не видить ся ті, же єсь на приповідкы уж дакус веліка?“ – то суть зачаточны слова з приповідкы *Дарунок од ангела* із нами перечітаной книжкы *Приповідки на добру ніч*.

Верніиме ся до світа фантазії, до дітських часів. На приповідкы ніґда не сьме стары. Або, чім сьме старшы, тым вєще їх любиме.

Марія МАЛЬЦОВСКА

РУСАЛКА

КВАРТАЛНИК ПРО РУСИНЬСЬКІ ДІТИ І МОЛОДЕЖ

4/2006

РОДІЧІ І ШКОЛЯРІ: Нукать ся вам красна дорога познання, вкročте на ню!

Многы люде, котры жыли або жыють на тім світі, дали бы нам наісто за правду, же цілий жывот ся лем учіли. Вера, з неба іщі никто мудрый не впає а мудрость ся не дасть до головы налляти. Треба собі свою будучу „індівидуалну мудрость“ даяким способом здобыти. Не суть то порожні слова, але стары знамы і генераціями випробованы правды.

Уж традично у фебруарі в основных школах проходять записы будучих школярів першых клас. Про них і про їх родічів то не є лем така хоцьяка подія. Перед тым записом ся обявєє пару ділем і проблемів, котры родічі мусять рішати. Тоты проблемы суть розлічного характеру, но не хочу писати о вшыткых. Своєю увагу бы-м упрямив лем на єден із них, на котрый многы з наших русиньских родічів забувають, а є наісто єдным із тых найважнішых. Є то аспект народностный, котрому днесь, нажаль, не давать важность нелем велє родічів, але што є смутне – ани многы нашы учітелі. Нажаль, по часі перенаслідованя ці неузнаваня Русины ся стали народностно пасивны.

З властной учітельской практикы знам, же днешні родічі суть у народностных ділах барз вагавы, стриманы або аж резервованы. Проблем є але цалком простый. Нечудо... Є то главно выслідок днешній конзумной doby, кідь матеріалны цінности ся кладуть над духовны. Люде ся днесь не займають чімсь таким, як – ку котрому народу належать, якої суть народности. Пріорітов є матеріална сторінка – як ся постарати о родину, биваня, роботу, вообщє о свою будучность. Забываєме але на то, же нашы діточки, будучі школярі, суть, вірю, світлов будучностьєє нашого русиньского народа. Лем од їх виховы і веджіня залежить будучє народностне усвідомління наступаючої генерації, од того залежить ці Русины, як народ під Карпатами, в будучности пережыють, або не пережыють.

Доволю сі твердити, же знам, што хыбить нашому народу. Є то освітна робота в народностнім духу, а то на полі школьскім, церковнім, цілосполоченьскім, котрой по наших школах, селах і містах нігда не є дость. На Словєнську є десять основных школ, де школярі можуть ся учіти материнський русиньський язык і на годинах русиньского языка і културы мають можность учіти ся кодифікований русиньський язык на Словєнську, але і познавати красу русиньского фолклору, історії, културы... Є то добрі, бо нашим діточкам ся нукать красна дорога познання своего родного – русиньского.

Моє конштатованя на остаток бы-м хотів адресовати нашим родічам формов просьбы. Не забывайте, дороги родічі, хто сьє, а главно – хто были ваши предки, зашто ся жертвовали, зашто їх довгы роки перенаслідовали і зашто терпіли. Памятайте і на то, же довгы роки ся боївало, жебы сьє мали можность учіти ся русиньський язык у школах. Теперь настав тот час, коли уж слободно можеме быти тым, кым справды сьє – Русинами і же ся своего русиньского лем так легко не вздаєме. Зато при записованю наших дітей до першой класы не забывайме, же сьє Русины і гордо задекларуєме, же хочєме, жебы ся нашы діточки учіли свій родный, материнський – русиньський язык.

Мігр. Марек Ґай,
учітель русиньского языка в ОШ у Радвані над Лабірцєм

Рождественны свята

Віруючі западной (латиньской) церкви святкують **Рождество Хрістове** подля ґрігоріаньского календаря 24. децембра, а вірніци выходной церкви – православної і ґрекокатолицькой, самособов не вшыткы, – подля юліаньского календаря – 6. януара, бо пресні ся не знає, коли ся Хрістос народив.

Рождественны свята мають быти часом спокійности, ласкы, радости, покоя, сочувства, порозуміня... З пасхальными святами (т. є. празднованя Воскресіня Хріста) то суть найшумнішы свята в році. „Філіпівка“ (т. є. шістьтыжднєвый рождественный піст у ґрекокатоликів) або „Адвент“ (т. є. штиртыжднєвый піст у римокатоликів) мать быти часом одріканя, в котрім бы сьє сі мали усвідомити, же народжений Хрістос за людей, за їх ґріхы, положить свій жывот. Не є то лем час радости, коли сі зяєє припоминає народжіння Спасителя, але і часом раздумованя ся над тайнством праздника, котре мать продовжаня в пасхалнім часі.

Многим людем як кібы не доходило, чом празднуєме тоты свята, як кібы забывали на праву, скуточну причіну. Каждоденный колобїг, нервозіта як кібы спєрали тому, жебы люде тот передрождественный час пережывали наповно. Забываєме на то, што додавать тым святам дашто таємне, святочне – а то суть звькы, традиції наших предків. Ноєм пороздумуйме, як они могли праздновати Рождество, іщі ку тому без електрикы, телевизора, радія, електрицьких свічок, колекцій, умелого стромика. Вшыткы ся зышли в єдній хыжці, сіли за стіл з їдлами з властной ґаздівства, співали колядки коло живої, скромной ялічкы з оздобами з оріхів, яблук, дома улеченных колачіків, а ішли до церкви на півночну літурґію, колядници ходили валалом, вінчовали і люде ся обдаровлєвали міджі собов. А теперь люде чекають в шорах в супермаркетах, зганяють капрів, міняють пінязі на дороги дарункы, рыхтують нетрадічны їдла, переїдають ся, ліношають перед телевизором... Докінця в многих обыстях хыбить сімбол тых свят, т. є. віфлєєм. Многы забувають, же рождественну атмосферу докрєслєє нелем ялічка, оздобы, декорації, сіңгуляк, но главно яслі з фігурками святой родини, трєх мудерців, ангелів і пастырів.

Рождественный час є часом, коли ся у людєх пробуджать як кібы сілніше чувство солідарности, сочувства, сполуналежности. Теперь ся організують вшеліякы збіркы, люде підпоруєть тых, котры то потребують: бездомовців, сироты, дітєскы уставы, харіту... як фінанчно, так і лахами, грачками, їдлом. Є барз гуманне і шумне, же люде не думают лем на себе, і так хворым, бідным давають можность, жебы в тім святочнім часі ходем кусь почувствовали, же не суть самы.

Рождественны свята бы ся мали святковати в кругу своїх найближшых, міджі тыма, котрых любиме, на котрых нам залежить. Но важне є мати отворене сердце про шіры чувства.

Марія СМЕТАНОВА, Міджілабірці

Люблю ся бавити із словами...

Мігр. Алена БЛЫХОВА перед роком і пів выштудовала на Пряшівській універзіті комбінацію руський язык – перекладательство – тлумачніцтво. Рік была незамєстнана, потім наступила до екстерной докторантуры на Пряшівську універзіту і стала ся інтерным замєстнанцєм Інштїтуту регіональных і народностных штудій ПУ, асїстєнток Одділіня русиньского языка і културы, бо Алена попри споминаній комбінації почас високошкольського штудія абсолвовала тыж росшырююще штудіум русиньского языка і културы. З руським языком, котрый выштудовала, приходить до контакту, но цалком інакше, як єй приятелі із штудій, котры ся векишов хопили перекладательской ці тлумачніцкой роботы в міджінародных фірмах на западнім і середнім Словєнську. Алену вєце тягало к умельцькому перекладу.

– Тот рік, што єм была дома, єм мала час на літературу, котру люблю читати і на котру не був передтым час. Тым, же єм выштудовала руський язык, мам на мысли главно літературу того народа – а то як класічну, так і сучасну. Чітам прозу – главно повіданя авторів 20. стороча, але не одшмарю ани добру поезію. За таку поважую поезію Салтыкова-Щєдрїна, котру єм попробовала і перекладати, – высвітлять А. Блыхова свою путь к літературным перекладам.

К літературі мала Алена Блыхова близко уж од дітинства, кідь як малє дівча в матерській школці зачала декламовати. Пізніше єй інтерес о поезію проглубила і вышпеціфїковала учітелька ОШ в Міджілабірцях Марія Біцкова, котра мать заслугу на тім, же школярка Алена ся зачала інтересовати нелем о декламованя, але і о розбор віршів з боку теорії літературы, зачали єй інтересовати рімы, рітм у поезії, але главно слова,

котры были поскладаны так, жебы wypowiedжена думка ся стала поезієв.

Гварить ся, же судьба чоловіка є істым способом дана, а кідь добрі слухамє своє сердце, своє внутро, оно нас все наведе на справну путь. Може так ся стало і в припадї Алены, котра по скінчіню ґімназії в Міджілабірцях собі

• Наша молода дописователька і перекладателька – Мігр. Алена Блыхова з Міджілаборець.

зволюла штудіум, котре мало быти про практичный жывот. Перекладательство і сімультанне тлумачіня з руського языка на самій границі ЕУ і бывшого руськоязычного выходного блоку є цалком розумный выбір. Но Алену то тягало все лем к літературі. Іщі на высокій школї попробовала перекладати з руського языка, але і зо словєньского. А кідьже є Русинка, найліпше ся задалили переклады до материньского – русиньского языка. Збачів то і єй високошкольський учітель Доц. Др. Валерій Купка, к. н., котрый як перший збачів, же Алена може робити умельцький переклад. Зачала наперед із словєньским текстом –

приповідками Данієла Гевієра „Nám sa ešte nechce spať“. А потім...

– Потім то была властно нагода. Хтось мі подароває книжку поезій Мілана Руфуса „Modlitbičky“ і тога ня так хопила за сердце, же єм ся пустила до перекладу, – визнає ся А. Блыхова.

Так світло світа узріли русиньскы **Молитвочки**, котры ся дістали до Русиньского літературного алманаху виданого Сполком русиньских писателів. Якраз за тоты Молитвочки была Алена Блыхова оцінена **Премієв Александра Павловича**, котру єй уділив Словєньський літературный фонд за переклад. Быв то про ню незабытний зажыток, бо ведно з нєв міджі оціненыма были і такы особыности як манжеле Доц. Др. Василь Хома, к. н. і Др. Марія Хомова, які дістали цїну за публікацію Оброджїня Русинів (апропо, было то першыраз в історії, же словєньський фонд дав премії за русиньску літературу), із словєньских особыностей окрем Станіслава Штепкы ці Душана Мітаны там Алена Блыхова мала честь особно спознати автора нєв перекладаной книжки Мілана Руфуса, котрый був оцінений за свою послїдню збірку „Báseň a čas“.

Гварять, же судьба чоловіка го все поведе там, де мать быти, жебы сповнив свое посланя на тій землі. Лем треба добрі слухати свое сердце і свое внутро. Молода перекладателька Алена Блыхова є з тых, котры ся не злагомили на позлочену чачку, што ся нукать на тунім плячу. Она глядаєт під поверьхом того скуточне злато, котре ся подарить найти лем малокому. Зажелайме єй в тот рождественный час, жебы єй терпєзливе гляданя принесло свої плоды нелем про ню, але і про нас вшыткых, бажачіх по теплім погляджїню материньского слова.

Кветослава КОПОРОВА,
фотка авторкы

Мілан РУФУС

МОЛИТВОЧКЫ

Молитва за постигнуты діти

Тому, хто чїсте сердце носить,
на радость велє не треба.
Леґко вылетить з ранной росы
на хромых крылах до неба.

Діточки Божы.
Звізды блудны.
Лелїї ідуть за ними.
А Бог то знает.
Є мілосердный.

Мілосердны будьме і мы.

Поет ся молит за стишок

Стишкы вымолєны.
Найдуть по імени,
што одплавили літа?

Найтихше як чую
Богу в них дякую
за то, же був єм дітя.

Стишкы выпрошены.
У котрім вписаны –
сліды, што до глины
втиснула Божя нога?

Найтихше як чую,
дітинству дякую.

Бо з неба росєне,
мі даровало Бога.

Розважаня о дітячїм жалю

І дітячий жаль даколи плаче.
Цї в небї, цї на землї –
анґєлы ідять не лем коланї,
але і хлїбик темный.

І діти мають сны несповнены,
скаржать ся до рук Божых.
Але кідь стратять зубкы зболєны,
та їм нароснуть новы.

Великым нїт – як світ світлом стоїть –
зубок ся не выдерать.
То лем дітину:
жаль переболить,
а дале щастя зберать.

Царьство буде про малых.
Їх хранить сила Ісусова.
„Хто бы уближыє хоць лем єдному
з моїх малых...“
Думай на тоты слова!

Вечерна молитва

Овечкы сплять.
Їх тепла волна
є стрїберного світла повна.
Як кібы в зеленїй травї
небєсны хмары заспали.

Днешній день пережывають,
днешню траву пережывають,
так, як кідь дахто споминать.

А з ночі, якбы з комина
выходить місяць,
хмара дыма.

Овечкы сплять, а я сплю з нима.

А ты нас в ночі,
Отче наш,
і діточки і вівці
страж.

Переклад до русиньского языка:
Алена БЛЫХОВА

І у вас був святы́й Николай?

Атрибут „найпопулярнішого святого“ святы́й Николай (або Миколай) дістав вдяка своему добродїятєлєству, вдяка своїй скромности, охоті помагати бідным, реалізованєм добрых skutків.

Народный звьк – давати дарункы дітєм ся одводить од того, же святы́й Николай так помагав людєм, жебы то они не віділи. І зато ся дарункы дають вночі – подля ґрігоріаньского календаря з 5. на 6. децембра а подля юліаньского з 18. на 19. децембра – кідь діти сплять, жебы ніч не збачіли. І повны очекованя рано находять в чїjemках малє несподіваня: може чуколадового чорта або ангєлика, углики або даякы солодокости подля того, ці цілий рік слухали або не слухали своїх родічів.

В містах, в селах, в церьквах, в школах ся звыкне організовати стріча дітей з Николаєм. Тогды приходить Николай, якого спроваджають ангел і чорт, міджі зведавы діти, котры цілий рік чекають і тішають ся на тот день.

В кожій країні мать тот святы́й інакше названя: „Svätý Mikuláš“, „Дед Мороз“, „Uvel“, „Santa Claus“ і ін., но про вшыткых є сімболом радости, доброты і помочі, а тыж і сімболом рождественных свят.

Марія СМЕТАНОВА, Міджілабірці
(Авторка є іштудентка 4. річника ФФ ПУ.)

Хвала Богу, же уж є ту нова ґенерація!

Быв єм міджі участниками свя-ткового 15. народенин взнику ру-синських періодік – Русина і Народ-ных новинок у Пряшові 17. новембра 2006 року. Єм радий, же редакція зор-ганізовала тоту стрічу під веджінєм шефредактора Александра Зозуляка. Добрі, же по 15. роках є ту стабілізо-ваний редакчний колектив, котрый уж од 1991 року не дає загинути оби-двом русинським періодікам, і дав їм стабільну форму, обсяг, русиньскость!

Найрадше єм але, же тота стріча праві 17. новембра – на день 17. наро-денин ніжної революції, мала в Пря-шові нелем славносний, але главно робочій характер. Была на барз висо-

кій уровни.

На споминаных юбілейных ос-лавах єм відів велє репрезентантів молодой ґенерації Русинів на Сло-

3 поштарьской торбы

веньску. Уж теперь треба о них публіч-но увести, же суть з них особности, як хлопці, так і дівчата. Активны, культур-ны, з ясныма цілями. Не уводжу їх ме-на, бо то вшыткым нашым молодим Русинам належить моя похвала!

Хвала Богу, же уж нам выросла і вырастать така русинська ґенерація!
Андрій КАПУТА, Свідник

Фёдор ДОСТОЕВСКИЙ

Хрїстова ялічка

Мені ся все привіджать, же тото ся колись стало. Стало ся то якраз в передвечур Рождества Хрїстового, в якімсь вели-чезнім місті, кідь був ужасный мороз. Привіджать ся мі хлоп-чік, іщі дуже маленький, десь шістьрічний, може і меншый. Тот хлопчік ся збудив рано у вогкій холодній пивніці. Быв об-леченый дуже споро, в якімсь жупанчіку, і дуже ся од холоду тряс. Дыхана вылітало з нёго білов паров і він, сидячі в кутику на скриньці, з нуды нароком пушав білу пару з уст, забавляв ся тым, як она вылітує. Быв дуже голоден. Пару раз підходив к нарам, де на тонкім простерадлі і на якімсь узлику під голо-вов місто заголовка, лежала ёго хвора мати. Як ся ту дістала? Якбач, пришла із своїм сыном з чуджого міста і нараз похворі-ла... Напити воды ся му подарило в сінях, але скорочку хліба і так нигде не нашов. Уж скоро десятый раз ся снажив свою матір збудити. Страшно му было в потемку, уж ся давно за-чав вечур, а огонь ниhto не наклав. Напыцяв материну тварь і зачудовав ся, же ся не рушат а же є така студена, як стіна. „Є ту барз студін“ – подумав він, постояв дакус, потім дыхнув на свої пальчікы, жебы їх дакус зогріти, як ту натрафив на нарах на своє кабата, потихонькы, наспіпачкы, вышов з пивніці...

Господи, яке місто! Він іщі нігда не відів дашто таке!.. А як ту рушно! Самый крик і шум. Яке світло, а люде, коні, кочі, і мороз, мороз. Замерзнута пара ся валить од уконаных коней, з їх морд. Через пугкый сніг дзвонять по каміню підковы, а вшыткы ся так дрыляють... О, Господи, так ся хоче їсти, хоць-бы маленький фалаточок дачого. І пальчікы го болять. Мімо перешов варташ порядку і обернув ся, жебы не відів хлопчі-ка. І зясь уліця! Ох, яка широка! Боже, яке велике скло, а за склом комната, а в комнаті стром до повалы: то ялічка. А на ній тільки світел, золотых папірчіків, яблочок, а всягды попкы, маленькы коники. По комнаті бігають діти, шумны, чістенькы, сміють ся і грають ся, їдять і штось пють. Позерать хлопчік, чудує ся, уж ся ай сміє. Уж го ай на ногах пальчікы болять а на руках цалком счервеніли му од зимы, уж їх не може зогнути, ани нима кивнути. Спомянув собі хлопчік на болячі пальчікы, заплакав і побіг дале.

І зясь він видить через друге скло комнату, а там зясь ялічка, а на столі вшелякы закускы – пресопокы, червены, жовты. Сидять там штирі богаты пані, а хто прийде, тому давають за-кускы, а так то є кажду минуту. Підкрав ся хлопчік, отворив двері і вошов. Ох, як на нёго закричали і замахаля! Єдна пані пришла к нёму і всунула му до жменькы копійчину, і сама му отворила двері на уліцю. Як ся він настрашив! Копієчка му вы-пала з рук і задзвеніла долов сходами. Не міг же він зогнути свої змерзнуты пальчікы і притримати ей. Выбігнув хлопчік, втікав, і втікав, сам не знав де. Хочє ся му зясь плакати, але ся боїть, втікать і дує до ручкы. Спер ся коло дрывітни на єднім чуджім дворі і сів собі за дрыва. „Ту ня не найдуть, тай темно ся вже.“ Присів, скорчів ся, і не може ся надыхнути од страху, як зразу ся му зробило так добрі: ручки і ножкы го перестали боліти, а было му так тепло, так тепло, як на пецу... Як добрі ту спати... І ту ся му причуло, же мати над ним заспівала пісню. „Мамко, я сплю, як ся ту добрі спить“, „Хлопчіку, подь ку мі на ялічку“ – зашептав над ним тихый голос. Він собі подумав, же то, може ёго мамка, але ні, то не она. Хто то го позвав, він не видить, але хтось ся над ним нагнув і обяв го в потемку. Він натяг руки к нёму і... і такой, – ох, яке світло! Ох, яка ялічка! І не ялічка то, він іщі не відів такой стром. Де ся находить? Вшыт-ко ся блискать, вшытко ся світить, а довокола самы попкы. Але ні, то вшыткы хлопчікы і дівчокы, такы біленькы, крутять ся коло нёго, літають, цілуют, несуть го із собов. Ай він летить і видить: ёго мама ся на нёго щастливо усмівать. „Мамко, мам-ко, ох, як є ту добрі“ – кричить хлопчік і зясь ся цілує з дітми, і хоче ся му розповісти о тых попках за склом. „Хто сьте, хлоп-чікы, дівчокы“ – просить ся, сміючи ся і люблячі їх. „То Хрїс-това ялічка“ – повідать му діти. – Хрїстос все має в тот день ялічку про маленькы діти, котры не мають свою“. І порозумів він, же тоты хлопчікы і дівчокы были такы істы, як і він, діти... І вшыткы они теперь суть коло Хрїста, а Він сам міджі нима... Матері тых дітей стоять на боці і плачуть: каждая спознає свого хлопчіка ці дівчочку, а они летять к ним, цілуют їх, втерают їм слызы своїма ручками і просять їх, жебы не плакали, зато, же їм ту так добрі...

Рано варташы нашли маленький трупик заблудившого і за-мерзнувшого за дрывами хлопчіка. Нашли і ёго матір. Але тота вмерла іщі перед ним. Обидвое ся стрітили в небі у Гос-пода Бога.

З руського ориґіналу переложила Марія МАЛЬЦОВСКА

Еріка КОСТОВА

ДАРУНОК ОД АНГЕЛА

– Мамко, мамочко, повіш мі приповідку на добру ніч? – озвала ся мала Анька з-під перины і поджмуркала вели-кыма синіма очками. Мама на ню несподівано попозерала а пак із сміхом повіла: – А не видить ся ті, же на приповідкы уж єсь дакус велика?

– Ой, ні, ні! Прошу, ходем єдну! – не дала ся одбити мала оканя. – Но добрі, але лем коротку, бо уж треба іти спати, рано мусиш вставати до школы.

Мама собі сіла ку Аньці на постіль і ліпше ей поприкрыва-ла. – А о чім бы мала быти приповідка? – опросила ся.

– О ангельскых ружах! – выповіла єдним дыхом Анічка.

– Добрі. Росповім ті о ангельскых ружах, але уже напослі-док, – погрозила палцем мама, – уж ей наісто знаш наспа-нять, – поласкотіла Аньку по зморщенім носіку.

Дівча ся тихо засміяло, спокійно заперло великы, як небо сині очі і мамин лагідный голос ей переніс на час до приповід-кового світа.

х х х

Малый Ангел отворив очі і попершыраз собі усвідомив, што значить быти досправды слободным. Правда, не было то справне, і ёго грызло сумління, але занедовго ся предці верне назад на небо і о тій ёго куртії дорозі до світа людей ся ниhto не дізнать. Никому тым не пошкодить... Роспрістер свої крыла і одлетів на недалекий бережок, одкы ся спустил з неба на землю. Летів до ночі понад обисты людей, в котрых ся якраз збєрали спати. З білої засніженой країны вказовали ся червены і руды стріхы з дымлячіма коминами. Сніг цал-ком не прикрыв ани деревяныя плоты, котры стырчали з-під білої перины, як даякы чорны страшкы. Ангел злетів ниже і зведово посмотрив через выгляд, в котрім ся світило. Была то ёго перша прогулька на місця, де жив чоловік. Властно, він першыраз порушыв заказ захабити небесный світ, жебы міг спознати світ людей, котры хоць жыли такой під небом, а предці так далеко. Не розумів тому, чом ся ангелы не можуть стрічати з людьми, забавляти ся з нима, або їх ходем відіти. Было то несправедливе, же они мусять жыти там горі, а люде ту долов. Малый Ангел николи не розумів, ани не хотів розуміти, чом не сміє того, або тамте. В голові мав повно ґеніальных нападів а в своїм сердці тільки ласкы, же бы ся з нёв розділив з каждым. Але теперь є ту і конечно мать мож-ность відіти світ зблизка, теперь уж не сміє цуркнути. Опатер-но злетів на землю до єдного з дворів і взяв до рук того чудне, біле, што припоминало небесны хмары.

– Брр...! Яка студін, – скричав, лем што сніг проник через тепло, котре выжарёвав, і зробив смішну ґрімасу. – Наши хмары суть намного, намного теплішы і ... крашшы, – замум-ротів і перелетів к далшому россвічену обистю. Сів собі під облак на малу баксічку і опатерно зіркнув через воблак. Днука у великім каміннім козубі горів огонь і своєв жаров освітлєвав цілу хыжку. Такой коло козуба стояла велика яліч-ка, повна дрібных світелок, котры весело світили нажовто, назелено, набелаво, напоранчово, начервено... Была то жара, котру уже дакілько ночей тайно позоровав з неба.

– Ей-га, – подумав собі, і жебы ліпше відів, іщі веде ся нахылив к морозом покресленным выглядям. На ялічці были нелем світелка, але і много фаребных папіркіків, котры тых світили до ночі. На самім верьху была прикапчана злата звіз-да. Під ялічков были повкладованы векшы і меншы шкатулы з машлями і без машель а хтознать, што в них было... Кідь то малый Ангел збачів, од несподіваня забыв заперти рот. Дашто таке красне іщі не відів. Дораз ся отворили двері і к ялічці прибігли штирі малы діти. Такой ся холили баликів і з голосным криком їх зачали розбалєвати. Ангелову душу залляв покій і мір, зато ся му нияк не хотіло вернути на небо. Лем там сидів, сидів і цалком забыв на час. Довгы, предвогы минuty позерав через выгляд і тішыв ся ведно з людьми, кідь ся дораз єдно з дітей обернуло ку облаку і малов ручков вка-зало на незваного гостя. Ангел то збачів, і так ся настрашыв, же такой вылетів назад на небо і шатовав к небесным воро-там, абы ся сховав перед людьми, котры го нечекано одгали-ли. Тых ся бояв, же ся о ёго ночній прогульці дізнають други ангелы і прісно го за то покарають. Нащастя, ніч таке ся не стало. Ниhto в небеснім неконечні не збачів, же там хыбить єден ангел. Докінця і у людей ся му добрі поводило, бо хто бы уж вірив малій дитині, котра цілий вечур повторяла, же віділа малого ріствяного ангелика за облаком. Малый Ангел собі міг спокійно выдыхнути, но страх, котрый в тот момент одчув, го спер од далшых екскурзій міджі людей. Зато цілы місяці ся стримовав дома – на небі, лем з часу на час очком позоровав, што ся там долов діє.

Зима ся скінчила. Минула ярь і літо, але кідь настала осінь і пришли першы морозики, Ангел не вытримав і зачав знова ходити на землю. Абы собі дакус скоротити довгий час і научі-ти ся дашто нове, зачав зясь позоровати людей і їх животы. Без снігу то але не было так як треба. Но кідь владу над часом перебрав децембер і вшытко покрыв білый сніг, Анге-лик од радости засвітив, як ясна звізда. Знова настав Святый вечур, знова ся всягды россвітили ялічкы, діти ся сміяли і спі-вали колядки, отворяли дарункы, їли пахнячі і добры колачі, але главно, всягды настав блаженый покій. Такой, аж сердце трепотіло. А малому Ангеликови дуплом, бо до того красного світа приспів і він, кідь посылав людем з той небесной неко-нечности много ласкы і порозумія. Як ся лем породавав, кідь люде выпіпили на выгляды і двері папірєвх ангелів, котры вітали каждого, хто проходив довокла. Якбы хотіли подякова-ти і тым скуточным ангелам – на небі.

Перешло дакілько років, дакілько красных ріствяных свят, коли малый Ангел тайно ся тішыв ведно з людьми, докінця з нима співав і колядки, кідь стояли коло ялічкы. Так, жебы го ниhto не відів, позерав до россвіченых выглядів, але уже давав позор, жебы го ниhto не збачів. Не знав ся насытити людської радости і щастя. Аж доты, поky не пришли єдны ріствяныя свята, котры вшытко змінили...

Была ніч, як каждая друга. Вшытко ся біліло, а з навколиш-ніх обисты ся на снігу розливало тепле, золоте світло з рос-свіченых выглядів. Днука в обистях святковали Рождество. Малый Ангел, лем што тма обяла до свого наруча цілу країну, злетів з небес і пристав на єднім з дворів, котрый был дакус боком од другых. Мнягко ступав босыма ногами по студенім снігу. Уж собі на тот незвычайный холод привыкнув, докінця собі го облюбив. Пришов к хыжці і сів собі під облак. Тото обист-тя – двір і хыжку – збачів уж давніше, бо оно было інакше, як други. Двір не был такой чістый, выпратаный, як други, хыжа была тых пуста, докінця і днесь, на Святый вечур, у выгляді світить лем слабе світелко. Ангел попозерав днука – і што не видить! Аж му сердце завмерло... В хыжці за выглядом не є нияка припаражена ялічка, під котров бы были дарункы, докінця там не горить ани огонь в козубі. В хыжці было сіро

і холодно. Єдина свічка серед стола слабо трепотіла в тмі, коло нёй на столі были у фляшці напхаты зелены конарикы, на котрых вісіло єдно ябко. Ниhto ся не сміяв, ниhto не співав колядки. Коло стола сиділа стара жена з хлопчіком на колі-нах. Дітина грызла фалаток хліба, а жена му тихо співала. Были то худобны люде. По лицах малого Ангелика зачали стікати слызы. Было їх так много, же му змочили цілу тварь. Ангелик лем плакав і плакав. Знав, же суть на світі і худобны, і смутны люде, но іщі нігда їх не відів зблизка і не знав собі ани представити, як смутно і тяжко жыють. Ангельска душа є крєгонька, зато жыє в небі, жебы ей ніч не могло ублизжити. Ангелик плакав і плакав... Цілы години. Зачало ся росвидня-ти, але він не міг перестати...

Настало рано, а з ним пришов крутый мороз. Малый Ангелик, высылений тільким плачем не бировав уж рости-гнути свої крыла, абы ся вернув до неба. Затоже был ростяг-немав ани дость сил, абы собі утримав ангельске тепло і помалы замерзнув. І кідь, хто знать, ці то не было од жалю пукнуть сердечко, котре скінчило жебы живот. З неба ся дораз спустили легкы сніговы влочкы, котры поступно прикрывали тіло негыбного Ангелика. Кібы го там дахто збачів, подумав бы собі, же лем спить. Довгы павучайкы закрывали солєны слызы, котры єдна за другов стікали по лицах, а в руках стискав папірєвого ангела. Як зышло сонце, малый хлопчік выбіг з хыжы робити снігуляка. Нараз ся спер коло выгляда, під котрым до рана выріс кряк білых руж. Наскоро ся вернув до хыжы за бабов.

– Смоть, бабочко, яка красота! – Обидвое стояли і німо смотрили, што ся стало. Як міг в зимі вирости і роцвити такой красивый кряк. Ани бы їм на розум не пришло, же в ночі ся на них позерав єден малый небесный Ангел, котрый відячі їх худобу, гірко заплакав і загынув. Ёго горячі слызы, котры рос-пустили сніг, зогріли землю і дали надій дрібному зеленому крячку передерти ся на світло боже і росцвити в повній кра-соті. Ангельске тепло, котре зістало в красных білых ружах, хранило їх перед морозом і вітром. Докінця і тот, хто одорвав єдну квітку, міг в своїх долонях чути приємне тепло. Ангел дав худобній жені і ей внучатку дарунок, котрый вычаровав

Ілустрація авторкы

на їх тварях радость. А што было найцінніше, ниhto в часі ріствяных свят не зістав смутный. Пізніше собі люде ламали головы над тым, як є можне, же білый кряк не загынув. Але баба з внуком знали своє. Тямилы, же то мусив быти ангел-хранитель, котрый на них не забыв і пририхтовав їм дарунок, з котрого ся радовали цілый рік. І хоць дома не мали ялічку овішану солодкостями і фаребными світелками, не могли ся обдаровати так, як други в тот день, і їх щедровечерный стіл не был богатый, тішыли ся, бо знали, же на них дахто думать. Єдины, што знали правду, были ангелы з неба, котры вшытко віділи. Кідь збачили, же єден ангел в небі хыбить, выбрали ся глядати го. Але докы го нашли, было нескоро. Єдине, што могли зробити, взяли ёго негыбне тіло до неба, де ся рос-путило і змінило на єдну з тых мнягонькых білых хмарок, котры через день плавають в небесній неконечности. Так міг быти Ангелик з другыма ангелами, але заєдно і з людьми, котры го віділи.

х х х

Мала Анька заснула, а ей мама тихо вышла. Знала, же то іщі не є конец, котрый чула давно-предавно од своєї мамы, але не хотіла, жебы ся ей дівчатко марно надіяло, так як ся надіяла в дїтинстві она, же найде чародійный кряк. За ей дїтинства ся о чудеснім кряку, котрый выріс через ріствяну ніч, бісидовало іщі дашто. Все кідь прииде Святый вечур і настане північ, ангельскы ружы святає як малы діаманты і тихо плачуть. Каждая їх слыза, котра допаде на землю, роспу-стить сніг і до рана з нёй вырасте далшый кряк обсыпаний ангельскыма ружами. Тот кряк мать навсе припоминати малого Ангела, котрый ся так міцно хотів зблизжити з людьми і робити їм радость, же на то доплатив животов. Ці то є прав-да, або ніт, хто знать. Але наісто в дакотрім дворі, може десь на кінцю світа є кряк з ружами, котрый цвине цілый рік і ниhto собі не знать высвітлити, як то є можне.

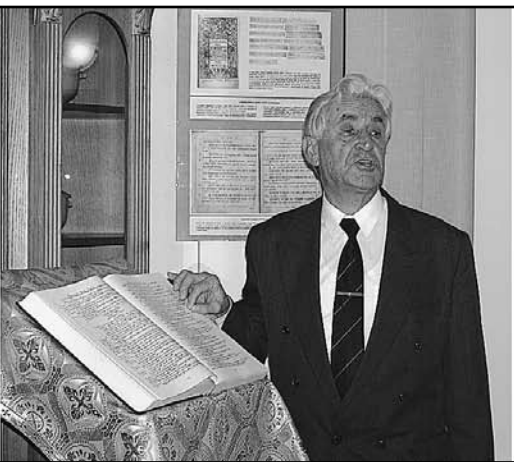
„Коменьского комета“

Отварять ся сонячна красного дня брана –
З тобов, школо надїйна, є нам мудрость дана.
Як за тым сонічком каждый ся крутить –
Так і мы, звізdochко, двигаме ку тобі очі.

Як квіточка нектарь із сонічка пиє –
Лем з Божов милостєв в нас „Коменьский жыє...“
Аля, в своїм сердці носиш школу світа –
Тот еліксір мудрости є „в душі комета...“

о. Мґр. Мірослав ПІНДРОХ,
Снина

• **Вистава кірілічних і латинських рукописів і старих друкованих пам'яток, була споена зо серієв лекцій замірянних на проблематику виставлєваных і невиставлєваных пам'яток, котры ся подарило здобыти при выкумах в регіонах, в архівах і в бібліотеках на Словєнську і за ёго границіями. Доц. ПаДр. П Женюх, к. н. (першыи зліва), окрем іншого, представив найцінніший експонат виставкы – церковнославянське рукописне євангеліє з 15. ст. з Башковець. Проф. Др. Ян Доруля, Др. н. (другий зліва) говорив о першім перекладі цілого Св. Писма до словєнського языка – о Камалдупльскій Біблії.**
Фоткы: архів СУ САН

Діскутовало ся о далшій сполупраці в школстві

7. – 8. декабря 2006 в Попрадї-Спїській Соботї під покровительством Міністерства школства Словєнської рєпублікы проходило 11. Білатералне засіданя словєнської і польської части робочой групи про освіту і выміну молодежи Словєнсько-польской міджікладной комісії про черєзграничну сполупрацу. Акцію зорганізовала ведуча словєнської части робочой групи Інж. Катаріна Ондрашова, котра є зарівно дїректорков одбору освіти народностных меншин МШ СР в Братїславі.

Словєнсько-польска робоча група про освіту і выміну молодежи vznikла в 1996 році і ей засіданя ся чередують рєгуларно на Словєнську і в Польску. Послїдній раз на Словєнську засідала 9. – 11. ноября 2004 в Міджілабірцях. Тото місто ся выбрало не нагодов, але з цілєм розшырити сполупрацу пригранічных словєнсько-польских школ з выучованєм русинського і лемківського языка. Ініціатором той думкы был Александр Зозуляк, шефредактор Русина і Народных новинок і таємник Світової рады Русинів, а дану пропозицію акцептовали тогды обидві заінтересованы стороны робочой групи. Вдяка тому ся розшырив дотеперішій округ діскутованых тем о проблематику школьскы з акцентацієв на Русинів і Лемків, і так робоча група в Міджілабірцях засідала в трєх секціях: 1. Секція про сполупрацу і выміну молодежи словєнских і польских основных і середніх школ 2. Секція Словєнської рады родічовских здружїнь і Татраньского форуму родічів з Польска, 3. Секція сполупрацуєчїх основных і середніх школ зо Словєнської і Польской рєпублікы з навчанєм русинського языка.

В новій секції (Секція сполупрацуєчїх основных і середніх школ зо Словєнської і Польской рєпублікы з навчанєм русинського языка), яку вів А. Зозуляк, активно робило 18 членів: были то учітелі русинського языка зо Словєнська (Г. Антошова з Колбовець, М. Сакарова і М. Бакова зо Шаріського Щавника, Л. Головач зо Снины, І. Мелничкакова, М. Пачута і М. Гай з Міджілаборець), директоры ОШ і СШ з навчанєм русинського языка в СР (І. Стефанко, М. Баяй і В. Тарча з Міджілаборець), і учітелі лемківського языка з Польска (М. Хомяк з Усця Горлицького, М. Дубец з Горлиць, М. Брода і М. Гербут з Пржемкова). На роботі секції партіципо-

вав і методік русинського языка і літературы Методічно-педагогічного центра в Прашові Штефан Сухий і одборна асистентка русинського языка і культуры Інштїтуту регіональных і народностных штудій Пряшівской універзіты Анна Плішкова. Секція в такім зложїню діскутовала о актуальній проблематїці меншинового школства в обидвох країнах і о уровни выучованя материнського языка в ролі невинного предмету. Членове секції ся згодили на прїятно 14 пунктів, реалїзацієв котрых – за активной сполупрацы етнічных організації, школ, родічів і МШ СР – бы ся могла двїгнути уровень народностного русинського школства. Три з них ся дістали до заключного протоколу білатералного засіданя, а то: 1. **Надвязаня сполупрацы міджі ОШ і Гїмназієв в Пржемові і Горлицях з лабірськов ОШ на ул. Духовічовій, Гїмназії в Усцю Горлицькім з ОШ у Шаріськім Щавнику, і Ліцея в Усцю Горлицькім з Гїмназієв в Міджілабірцях.** 2. Секція рекомєндовала виробити проект на створіня сіті матерьских школ з выховным языком русинським, 3. **Помочі партнерській стороні забезпечити учебники русинського языка і літературы, які вышли на Словєнську.** Над їх реалїзацієв ся зачало активно робити такой од зачатку року 2005, коли были посланы учебники русинського языка польським учітелям, зане-довго был выробєный грантовий проект розшырєваня сіті матерьских школ з выховным языком русинським, який предпोकладає за найправдоподобніший взник МШ з выховным языком русинським в селах, де уж суть ОШ з навчалным або з выучованєм русинського языка (автор: А. Зозуляк). А зробив ся тыж конкретный крок у розвою дружбы, кідь 12. апріля 2005 учітелі і школярї з ОШ у Шаріськім Щавнику і в Мальцовї навщївили своїх колегів у Гїмназії в Усцю Горлицькім, де были участниками Польско-словєнського дня, на якім выступили з культурным програмом, і попозерали сі годину лемківського языка, яку вела Мрр. М. Хомяк. Чекає ся, же в будучности ся сполупраца надвєже і міджі остатніма споминаньма школами, так як то укладає протокол білатералной робочой групи. Тот момент може принести хосен нелем в зближованю Русинів з обидвох боків Карпат, але може послужити як вызначный мотивачный момент при выучованю материнського языка Русинів.

І о тых моментах – як о конкретнім результаті роботи білатералной робочой групи про освіту і выміну молодежи Словєнсько-польской міджікладной комісії про черєзграничну сполупрацу – інформовали на засіданю в Попрадї-Спїській Соботї членове словєнської части А. Зозуляк і А. Плішкова. Окрем того, засіданя ся несло в духу очекованых змін, які настануть у звязи з розділїнем польского Міністерства школства на дві части (про высокы школы і про основны, середні школы і выміну молодежи), што принесе модіфікацію білатералной робочой групи, о чім інформовала ведуча польской части пані Емілія Марта Ліпінська. Обиді стороны прїтїм позїтивно оцінили білатералну сполупрацу на полі освіти і выміны молодежи і конштатовали, же якраз тота робоча група была оцінена як найініціатївнїша в рамках Словєнсько-польской міджікладной комісії про черєзграничну сполупрацу. Выслідком ей работы, окрем іншого, є синтетічна робота о історії Спіша, надвязаня сполупрацы міджі польськими і словєнськими высокими школами в пригранічных регіонах, на підпору какой ведучі обидвох частей помогли роздобыти гранты, надвязаня сполупрацы міджі основными і середніма школами на обидвох боках, сполочны проекты, які ініціювала Словєнська рада родічовских здружїнь з польськими партнерами (напр. По стопах Антонія Гауді, Барцелона 2005) і много іншых.

Є істе, же тота білатерална робоча група на чєлі з пані Катерїнов Ондрашовых з Міністерства школства Словєнської рєпублікы і з пані Емілієв Мартов Ліпінськов з Міністерства науки і высокых школ Польска зробила за десять років много позїтивного про зближованя як Словаків і Поляків, т. є. штатотворных народів обидвох країн, так і їх етнічных меншин – Русинів і Лемків, жыючїх в пригранічных регіонах обидвох штатів. Їх роботу на тім засіданю оцінила Словєнська рада родічовских здружїнь на чєлі з пані Юлієв Терєковых з Попраду. Вірїме, же білатерална робоча група і в будучности буде підпоровати атївности на хосен участных країн і їх етнічных меншин. Было бы добрі, якбы ей увага ся в будучности перенесла з основных і середніх школ тыж на высокы школы, котры реалїзують штудійны програмы заміряны на русинський язык.

А. ПЛІШКОВА, фотка: А. 3.

Виставка кірілічних пам'яток в Братїславі

20. – 26. ноября 2006 была в просторах Грекокатоліцькой фары в Братїславі вистава кірілічных і латинських рукописів і старых друкованих пам'яток, яку зорганізовав Славїстїчний устав Яна Станїслава Словєнської академії наук ведно з Братїславскых грекокатоліцьков фарностєв. Як повіли організаторы виставкы, акція мала свій вызнам главно з того погляду, жебы шырока громада собі усвідомила, же кірілічны церковнославянськы документи суть інтегралнов частєв словєнської культуры і вызначным компонентом ёго кіріло-мефодьской дідовизны. Вызнам тых пам'яток ся довго односил лем к виходославянському культурно-языковому простору, вшыткы кіріліков писаны документи ся автоматічно приписовали до контексту української культуры.

Кідьже вшыткы тоты пам'яткы суть тісно звязаны з церковов бізантїсько-славянського обряду, зато в часі комуністїчної тоталїты о їх выкум не был інтерес і много з них в тім часі ся пошкодили або стратили. В сучасности, як повів Доц. Др. Петер Женюх, к. н., директор Славїстїчного уставу Я. Станїслава САН, указує ся велика потреба комплексного выкуму кірілічных і церковнославянських рукописных і друкованих пам'яток в контексті словєнської культуры. А то є тыж єдна з выкумных задач той інштїтуції, котра при тім выкумі од зачатку тісно сполупрацує з Кошіцькым апостольськым екзархатом і з Пряшівскых єпархієв.

Є цінне, же організаторы виставкы споїли зо серієв лекцій замірянных на проблематику виставлєваных і невиставлєваных пам'яток, котры ся подарило здобыти при выкумах в регіонах, в архівах і в бібліотеках на Словєнську і за ёго границіями. П. Женюх у выкладі о кірілічных рукописных пам'ятках сучасно представив найцінніший експонат виставкы – **церковнославянське рукописне євангеліє з 15. стороча**, котре ся нашло в році 2000 в селі Башковце, окр. Собранце. Професор Др. Ян Доруля, Др. н. зо Славїстїчного уставу Яна Станїслава САН говорив о далшій цінній пам'ятці, о першім перекладі цілого Святого Писма до словєнського языка – о Камалдупльскій Біблії. На акції одзвучали і лекції на тему літургії бізантїської місії на Великій Мораві (Мрр. А. Шковєра) і тема єзїтів в історії словєнської науки і культуры (Мрр. арт. Л. Качїц, ПгД., Мрр. С. Заварскі).

Участь на акції прїяли вызначны гості сполочєнського, научного і конфесіонального жывота, міджі нима і кошіцькый апостольскый екзарха Мілан Хаутур, який одслужыв Службу Божу в братїславскім грекокатоліцькым храмі. Єпарха Грекокатоліцькой єпархії на Словєнську Ян Бабяк послав кураторам виставкы поздравне писмо, в якім проявив інтерес о документацію з виставкы.

Виставка з датабазы Славїстїчного уставу Яна Станїслава САН, яка была організована в рамках Європейского тыждня науки і технікы 2006 на Словєнську, выклїкала великий інтерес у братїславской громады. Позїтивным фактом є, же ей організаторы уважують о іншталації експозиції споеній з ціклом лекцій о кірілічных пам'ятках тыж в дакотрім з міст на выходї Словєнська.

-ап-

Татраньскы іншпірації

Вытварный сполок в Пряшові КОПА, який ся може похвалиити 15-річнов екзїстенцієв і на чєлі котрого стоїть академічна малярка Анна Гаєва (міджі іншым, ай ілюстраторка першого порєволючного русинського букваря і чїтанкы), од 15. до 23. октября того року зорганізовав вытварный пленер в Татраньскій Яворїні. Выслідком пленеру была виставка отворєна 23. октября 2006 на споминанім місті, а то під назвов Татраньскы іншпірації, де ся представили малярї нелем зо Словєнська, але і з Польска, членове сполку, ай гості.

Татры мали што понукнути умелцям. Прекрасный осінній час, оригіналны сценерії, зогратость колектіву – то было ай заруков выслідных работ, ай хочь правда є така, же каждый умелець найвеце любить творити сам. В конечном результаті образы за нєго самы говорять.

По одпрезентованю ся в Татрах, умелці ся представили з выставков в АГ галерії Пряшові, і так сьме мали можливість на властны очі відїти образы Андрія Гая (1932), барда коморной мальбы, монументальной і декоратівной творбы в архітектурї, кресбы і ілюстрації, Анны Гаєвой (1964), яка ся занимає кресбов, мальбов, графіков, ілюстраціями, Александра Языкова (1961), родака із Львова, який окрем мальбы і графікы, є автором умелцькых фотографій, Мілкы Лакомой-Кравсовой (1940), яка вже мас за собов 52 самостатных выстав, 98 колектівных выстав дома і за границіями, і які была оцінена за свою роботу Цінов прїматора Міхаловець, Кошіцького самосправного края і найновше того року цінов Фра Ангеліка. Відїли сьме ту творы Анны Грегоровой, Каміла Юрашка, Растїслава Мравца, але і образы польских малярів Ніны Плонкы, Юстіны Грабовской, Лукача Вінцента Дубланьскі.

Каждый із споминаных умелців внїс свій світ на полотно. Через Татры высловив ай свої чувства, розшырив палету малєваня країнок. Тріптіх Анны Гаєвой, „полемічны образы“ Александра Языкова ці молгов обалены нашы великы горы Ніны Плонкы – говорять о тім, же виставка ся не заобышла без пестрости розплїчных малярських рукописів. Ословила нас ай з умелцького боку.

Главным організачным тягачом споминаных вытварных акцій была председкыня КОПы Анна Гаєва, за што ей были колегове дуже вдячны. І кідь то было на укор ей вольного часу, грїло ей чувство, же діло ся подарило. Додаїме, же підпоровати красу все ся оплатить, бо она, нащастя, не служиць єдинцєви, але каждому, хто ся з нєв стрїтить.

М. МАЛЬЦОВСКА

За нима далшы успіхы а перед нима много работы

І наперек тому, же Театер Александра Духовіча снажить ся быти скромным, не дарить ся му то. На „вині“ суть ексцелентны герці, котры дають тому театру означєня „єден із найліпшых“. Стаїть, же ся обявить на фестивалі і домів ся вертають члєны ёго драматічного колектіву з позванєм на далшу презентацию. Розговор із директором театру Маріаном МАРКОМ є поглядом до прошлых місаяцій і понуків до будучности.

• **Послїдні дні минулої театралной сезоны, дасть ся повісти, сьте перебыли на „штрїхх колєсах“, абсолвовали сьте дакілко фестивалів...**

– Думам сі, же мамє за собов цалком добру сезону. Одпремеровали сьме Чехового Дядю Ваню, приповідку Чортїськы бїтанства, Калїгулу. Но мали сьме і щастя на позвана на розплїчны фестивалы. З гров Тїтанік сьме были на фестивалі „Divadelná flóra“ в Оломоуці і на міджінароднім фестивалі „Setkání 2006“. Взяти сьме участь і на Бієнале русинської культуры в польськым купельнім місті Крїніця, де драмколектів ся представив із приповідков Прїнцовы галушкы а Піддукьянський умелцькый народный ансамбль з програмом Жыєна краса. Подарило ся нам зогнати фїнанції на зорганізованя фестивалу „Dni Divadla A. Duchnoviča“ в Братїславі, котрый робимє

кажды два роки, бо своїх позєрателїв мамє ай у главнім місті. Почас трєх днів сьме в рамках того фестивалу увєли гры Прїнцовы галушкы, Idiot і першыраз сьме мали можливість выступити на словєнській першій театралній сцені, на дочках Словєнського народного театру, з гров Дядя Ваня. Кідь сьме по своїм выступї мали великы овації, в духу єм ся сам себе опросив, што вєще собі можеме жєлати? Натоя ословиє директор відєньского театру з понуків на гостєваню у них, таке такой єм дістав ай одповідь на свій вопрос – все ся дасть їти далє. Не хыбовыли сьме ани на „Medzinárodnom festivale otvoreného divadla“ в Жїліні, одкы сьме ся такой пересунули до Мартїна на фестивал „Dotyky a spojenia“. Точков за минуловх сезонов было skutочні нетрадічне выступлїня – были сьме на фестивалі „Pohoda“ в Тренчіні.

• **Мате пару днів по першій премєрі в новій театралній сезони, таке попри путуваню сьте стигли і приправлєвати нову гру...**

– Было то дость тяжко, бо сєптембер і октябрь ся нїс у дуєх фестивалів. Сезону сьме одкрыли великов подїєв, мали сьме пять номінацій на тогорічний „Divadelnej Nitre“. Номінації на „Doky 2006“ сьме мали в категорії найліпша інсєнація, найліпша режія, найліпший жєньскый і мужскый выкон, найліпша сцена. Кідьже сьме не дістали ани єдно оцініня, зо запалом сьме ся пустили до далшой работы. Першов премєров у новій сезони была Мокошова Вірна невіра в режії Матуша Ольгы. Почас

репетїцій сьме собі але одскочили на фестивал до Відня, де сьме з гров Прїнцовы галушкы отворили „Stredoeurópsky divadelný kolotoč Slovensko – Viedeň“.

• **В октобрі сьте зорганізовали ай 3. річник міджінародного театралного фестивалу „KARPAT FEST 2006“. Словнив ваше очекованя?**

– Часточно гей. Конечно ся на нїм міг представити і драматічний колектів із України. Але все іщі віро, же будеме мати раз тільки фїнанцій, жебы на нїм могли выступити театры з Карпатського регіону. Наїсто мї на тім фестивалі хыбовали Чехы.

• **Што іщі приправуєте до кінця калєдарьного року?**

– Надвєжема на успішну сполупрацу сперєд рока зо Светозаром Спрушанським, котрого сердечным ділом є руська класіка. По Чеховові і ёго Дядьєв Ваньєвє теперь сяємо по Гоголєві Жєнитєвї. Думам собі, же є ся зясь на што тїшити, кідьже Дядя Ваня мав пять номінацій. В тїй сезони мамє напланованы штрїр премєры, далшы дві суть у фазі приправ.

• **Што вам найвеце хыбїть?**

– Може дакус вєще фїнанцій, но снажымє ся выїти з того, што мамє, абы сьме мали вырівняний роспочет. Поки їде о герців, потребовали бы сьме посилнити колектів о молодых мужів. Хочєме продовжовати в сполупраці з Пряшівскых універзітов, на кінці сезоны сьме дістали єдного з ей штудентів. Так істо хочєме надвєзати сполупрацу з Академієв умень в Баньскій Быстрїці.

– КМ –

Юбілейный концерт Кірілометодеоу

Кірілометодеоу – співацький хор при греко-католицькій церкві в Братіславі, того року ославлює 70 років своєї екзистенції. В 1936 році го заложила п. Емілія Галькова, жена тодышнього греко-католицького священника в Братіславі. Окрем співів, котры сі люде принесли з дому, зачала пані Галькова збогачувати репертоар хору творами авторів сакральной музыки выходного обряду. При реалізації помагали членове студентського хору, котры при парохії зорганізовав і діріговав Штефан Еліаш. Днес є членом нашого хору. Хор зіваст вірний класичній музиці. Не міг ся але слободно розвивати, бо греко-католицька церковь была загнана до ілегаліты. Хор по смерти п. Гальковой вів Корнел Кутка, якого вымінив Мірон Петрашовіч. Він своіма композиторськыма способностями і роботом вообще посунув церковный спів і хор допереду. Штафету хору перебрав по Патрашовічови Штефан Ладіжінський, який збогатив репертоар новыма музичныма творами, які написав на церковнославянскы тексты, а про хор роздобыв новых талантованных хормайстрів (Татьяна Канишакова, Адриан Кокош і ін.). Він є умельцькым ведучім хору.

В Кірілометодеоу доднес співають векшыны Русины, але і Словаки і Українці, творять компактны умельцькы колективы. На акціях, котры робить, все ся озывать родне слово і церковный спів, припоминаючи родный дім і родичевске миле слово. Про дотримованя наших звичів і релігійных традицій то має великий вызнам. На наших акціях і на акціях ЗІРС-у нігда не хыблять членове хору. Зато выбор Окресной і Містської організації Русиньской оброды в Братіславі вирішив помочі ку іщі векшому пропаганді того хору між братіславских публіків, зато ся і зробив Юбілейный концерт – децембер 2006, який був 13. децембра 2006 року в Храмі св. Ладіслава у Братіславі.

На нім участники выслушали творы П. І. Чайковского (Милость міра – Достойно), Д. Бортнянского (Достойно есть), М. Вербицкого (Буди імя Господне), М. Петрашовіча (Святы апостолы), Ш. Ладіжінського (Помилуй нас, Господи, Достойно есть, Святочны співы народу, Христос воскрес – Великдень, Коли ясна зізвезда, Гімн Марії, Господи, возвах к тебї, Тебе поєм) і ін. Хор діріговав Адриан Кокош.

Инж. Александер ШЕПТАК,
председа ОО і МО РОС, Братіслава

Єм вдячна за почливість...

Важена, а уж ай особні знама редакція!

Єм вдячна, же ай мі сьте дали таку почливість, же сьте ня позвали на славы 15. народених наших Народных новинок і Русина 17. новембра 2006 у Пряшові. Позваня на акцію ня барз потішыло а самотна стріча дала мі охоту до далшой работы.

Уможнили сьте мі тыж стрітити ся з людми, котры мають такы інтересы, як я. Была єм несподівана, же люде з інших країн, притомны на ославах, бісідуют так, як і мы, бо у нас ся люде ганьблять (не вшыткы) за русиньску бісіду. Я де піду, зачинаю бісідувати по нашому, по русиньскы, а все натрафлю на Русина: в Кошицях в електриці, в Гуменім в обході. Ту єм тыж куповала лісток на влак і бісідувала єм із касырьков (бо є то знама з Чабин) по русиньскы. А пришов хлоп ку касі купити лісток і гварить: „Кідь бісідуете по руснацькы, та і я буду, бо я

тыж Руснак і люблю по нашому бісідувати.“

Споминам сі і на єдну пригоду з Чікага з 1995 року. Бывали сьме у Полькы Сіліві в півніцях (безмені). Барз было тяжко. Глядали сьме даякый квартал на штоку. Іду до обходів по роботі (недалеко нас была ціла обходна сіть, а обходы отворены до 10. години вечур), жебы єм пробыла даяк час, бо в безмені ся чоловіка халать депресія. Ідуть опротів муж і жена. Думам сі: „То Поляця, позвіду ю ся, ці не мають бываня (там много Поляків і уж ся беруть як домашні). Муж одбігнув до такого меншого польского обходу, што был недалеко од нас. А я ся той жены звіду ю по словенскы, ці не мають даяке бываня. Она мі гварить: „Вы бісідуете по словенскы.“ Я чую, она тыж. Звідує ся, же одкаль я. Я гварю, же з Міджілаборець. А она мі гварить: „Та сьте Русначка, бо я Русначка од Бардієва.“ Потішыли сьме ся і набісідова-

ли сьме ся по русиньскы. Мали сьме ся іщі стрітити, але якось то не вышло, бо скоро уж єм ішла домів. Шкода, же не знам, з якого конкретного валалу тогта жена походить. Гварила, же у них учіла Регрутова з Лабірця.

Также видите, же хоць світ великий, але всягды мож натрафити на Русинів і добісідувати ся по русиньскы, і там, де бы сьме то найменше чекали. А кідь ся по русиньскы пригварите, та тоты люде вам по русиньскы і одповідять, потішать ся русиньскій бісіді. А так бы то мало быти і всягды у нас, де у великій мірі жыють Русины. Зато ня потішыло, же на стрічі дописователів к юбілею Народных новинок єм чула скоро лем русиньскій язык, окреме выступу пана Мілана Бенча, тогдышнього пріматора Пряшова.

Іщі раз дяку ю вам і тішу ся на далшу сполупрацу з вами.

Анна ДЗУРЬВА,
Міджілабірці

Є час заплатити передплатне

Дорогы передплатителі,

довольте, жебы сьме Вам припомняли, же є час заплатити передплатне за Народны новинки і часопис Русин на рік 2007. Окреме то припоминаме тым, котры не мають заплачене ани за 2006 рік, але мы сьме їм і наперек тому посылали нашы періодіка. Теперь можуть заплатити сучасно за обидва roky, лем то треба увести в уграді до sprawy про приймателя.

Внаслідку того, же ситуація што ся тыкає фінансованя з боку Міністерства културы СР буде в новім році гірша, не будеме уж мочи новинки і часопис посылати безплатно, бо подля новых фінанчных правил МК СР не дістанеме фінанції ани на поштовне, а то не є мала частка. Скоро каждый рік ся вышшує. Просиме Вас о штонайскорше заплачіння передплатного, бо ай кідь нас то мерзить, будеме нучены посыланя задарьмо нашой русиньской пресы заставити.

Ціна передплатного на рік 2007 є така:

Словенсько: Народны новинки – 250 Ск
Русин – 120 Ск

Сусідні штаты (Чесько, Польско, Україна, Мадярьско):

Народны новинки – 600 Ск або 24 УСД, 18 ЕВРО

Русин – 350 Ск або 14 УСД, 10 ЕВРО

Остатні штаты: Народны новинки 2. класов – 35 УСД або 26 УВРО

1. класов – 43 УСД або 34 УВРО

Русин посыланий 2. класов – 26 УСД або 20 УВРО

Русин 1. класов – 29 УСД або 23 ЕВРО

Заплатити можете в редакції або на банковый рахунок цісло 138631215 / 0200 у Вшеобецній уверовій банці в Пряшові або послати банковый чек в обалці (заграничны передплатителі) на адресу: Rusín a Ľudové noviny, Duchnovičovo nám. 1, 081 48 Prešov

Тым, котры уж мають заплачене передплатне, щіро дякуєме, а вшыткым читателям желаме успішний і в добрім здоровю прожытый 2007 рік.

Ваша редакція

НАРОДНЫ НОВИНКИ

до сусідніх штатів – 600,- Ск, до загранича поштов ІІ. кл. 35 УСД, поштов І. кл. 43 УСД, заплатити мож і в редакції. Выроба: ДАТАПРЕСС у Пряшові. Регістрацне ч. МК SR 417/91, МІС 49 438. Опублікованы погляды дописователів не мусять быти згодні з поглядами редакції.

Адреса новинок на интернеті – www.rusynacademy.sk,
<http://narodny-novynyky.presov.sk>, E-mail: rusyn@stonline.sk

TLAČIAREN
REKLAMA
GRAFKA

Сердечна ґратуляція

25. новембра 2006 ся свого красного животного юбілея – 55 років – дожив о. Йосафат Штефан ЛУЦАК, ЧСВВ. Він за довгы roky в русиньскых селах і на цілій Лабірщині хранив наш материньскій русиньскій язык, Боже слово нам голосив і молити ся нас учив. Він своє шпоровливостєв нам поміг наскладувати корунки на оправу храму і поміг роздобыти про то діло добродителів. Зато высокопреподобный отче Йосафате, ний Вас Господь Бог все спроваждать, ний єго міцна рука Вам силу дає. Ний Вас Божа мамка – Пречіста Діва покрьє своім святым омофором, шобы Вас од гріху хранила. Ний святы Василій Великий і священномученик Йосафат Вам у Бога много просять, шобы Вы подля їх прикладу все вірно Богу служыли.

Всіх благ про душу і тіло, много здоровья, радости і любви ний Вам Господь Бог дасть на Многая я благая літа пожити.

Вашы бывшы вірници із сел Чабины, Суків і Рошківці

Є то велика несправедливість і ганьба!

Чітали сьме у Народных новинках о ситуації в Руськім клубі – 1923 і о будові Руського дому на ул. Главній у Пряшові. Не знаме порозуміти, як ся могло стати, же трём особам: Штефанови Секеракови, Конштантінови Барнови і Павлови Бірчакови ся подарив такий „гусарський кусок“ – вытворити надацію, наслідно ю зареґістровати на Міністерстві внутра СР і на ню переведжений маєток – Руський дом у Пряшові записати до катастра міста?!

Хто дав їм на то соглас? Знали о тім членове Руського клубу – 1923? Было то проїднане на членській громаді РК – 1923 за участі вшыткых єго членів, ано нїт?

Но а кідь нїт, то як такий маєток Русинів, оцінений на 9,5 міліона Ск, міг быти переведжений на три плус єдну особу (іщі пензісту Яна Цімбалу)? Є то велика несправедливість односно вшыткых Русинів!

А великов ганьбов є, же правду і справедливість мусять Русины глядати на судах! Є ганьба, же будова, куплена в році 1925 з дарів Русинів, таким нияким шором, дакотрыма авантюристами была одобрата од Русинів!!!

О судьбі Руського дому в Пряшові ся інтєресують і честны Русины в Братіславі.

Гелена ґАЙДОВА-ЖЫДОВСКА,
Братіслава

Коруна од каждого Русина

Народна збірка на захрану Руського дому

Дорогы Русины! Дорогы братя і сестры!

Обератаме ся на Вас вшыткых дома і за границями нашой републіки з просьбов підпорити народну збірку на захрану Руського дому в Пряшові. Маєток будовы Руського дому, на котрый ся складали нашы предкы і купили го в 1925 році в сумі 280 тисяч корун, дістав ся до рук горстки людей, незнамых в русиньскій културі, які заложили надацію, і таким способом пришли незаслужено ку тяжко купленому маєтку Русинів. Маєток был оцінений на 9, 5 міліона корун.

Просиме вас фінанчно підпорити снагы, абы сьме вшыткыма правныма законами, што платять в Словенській републіці, доказали навернути Руський дом вшыткым Русинам на Словенську, абы служыв на тоты цілі, на котры был куплений.

Будеме вдячны за каждую коруну од каждого Русина і в Народных новинках ся обявить мено каждого добродителя і сума, з яков підпорив тогто препотрібне діло.

Грошы посылайте на ч. рахунок: 2625039422

Выконный выбор Руського клубу – 1923

На вызву ся дотепер озвали:

LE AGRO, с. р. о., Люботиці – 1000 Ск

M. V. AUDIT, с. р. о. – 2000 Ск

Щіро дякуєме!

ЩІРО ДЯКУЄМЕ ДОБРОДИТЕЛЯМ

Того року закінчуєме далше коло добровольной збірки на выдаваня Народных новинок, котра буде мати своє продовжіння і в році 2007.

Но як каждого року, так і

того року ся тотак розвивала без того, жебы сьме даяк шпеціално мусили людей вызывати. Зато дякуєме вшыткым нашим добродителям, котры нам помогли в

році 2006. На тот раз конкретно: Людмилі Шандаловій зо Свідника, Анні Тішковой із Дубніці над Вагом, Елені Турковій із Пряшова, Анні Туленковій із Герлахова,

Людмилі Розенберґеровій із Янковой Леготы, Елейн Русинковій із США, Юрієви Фіркалєви зо Снины і Марті Котрадієвій із Левочі. Од серця вшыткым дякуєме. Редакція

Sekcia menšinových kultúr Ministerstva kultúry SR oznamuje, že Podmienky poskytovania dotácií a formuláre žiadostí o dotácie z Programu Kultúra národnostných menšín 2007 sa nachádzajú na webovej stránke MK SR: www.culture.gov.sk
Vyplnené žiadosti s prílohami v 2 vyhotoveniach posielajte na adresu: MK SR, Odbor programovej podpory, Nám. SNP 33, 813 31 Bratislava 1 s označením „Kultúra národnostných menšín 2007“ alebo ich odovzdajte v podateľni MK SR.

Projekty predložené do 3. januára 2007 budú posúdené a spracované v marci 2007.“

Kontakt: Mgr. Judita Trnovcová

Sekcia menšinových kultúr

Ministerstvo kultúry SR

Nám. SNP č. 33

813 31 Bratislava 1

tel. +421 2 5939 1442

fax: +421 2 5939 1474

e-mail: judita.trnovcova@culture.gov.sk

Rusín a Ľudové noviny

Duchnovičovo nám. 1

081 48 Prešov 1

PLZ

VsRP - 664/2003

Platené v hotovosti

080 02 PREŠOV 2